

การดำเนินงานตามอนุสัญญาสตอกโฮล์มว่าด้วยสารมลพิษที่ตกค้างยาวนาน (Stockholm Convention on Persistent Organic Pollutants: POPs)

๑. ความเป็นมา

อนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ ได้เปิดให้มีการลงนามครั้งแรกที่กรุงสตอกโฮล์ม ราชอาณาจักรสวีเดน เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๔๔ และมีประเทศที่ให้สัตยาบันแล้ว ๑๗๖ ประเทศ (ข้อมูล ณ เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๕) ทั้งนี้ อนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ ได้มีผลบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๔๗ เป็นต้นมา สำหรับประเทศไทยได้ร่วมลงนามในอนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๔๕ และได้ให้สัตยาบันในอนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ เมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๔๘

๒. จุดมุ่งหมายของอนุสัญญาฯ

จุดมุ่งหมายของอนุสัญญาฯ คือ เพื่อคุ้มครองสุขภาพอนามัยของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม โดยการลดและ/หรือเลิกการผลิต การใช้ และการปลดปล่อยสารมลพิษที่ตกค้างยาวนาน ซึ่งเป็นกลุ่มสารประกอบอินทรีย์ที่ย่อยสลายได้ยาก มีคุณสมบัติเป็นพิษต่อมนุษย์และสัตว์ ตกค้างยาวนาน สะสมในสิ่งมีชีวิต และสามารถเคลื่อนย้ายได้ไกลในสิ่งแวดล้อม

ในระยะแรก อนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ ได้กำหนดสาร POPs เบื้องต้น จำนวน ๑๒ ชนิด ประกอบด้วย สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ ๙ ชนิด คือ aldrin, chlordane, DDT, dieldrin, endrin, heptachlor, hexachlorobenzene, mirex, toxaphene; สารเคมีอุตสาหกรรม ๑ ชนิด คือ PCBs; และ สาร POPs ประเภทปลดปล่อยโดยไม่ตั้งใจ ๒ ชนิด คือ dioxins และ furans ทั้งนี้ ที่ประชุมรัฐภาคีสมาชิกที่ ๔ ของอนุสัญญาฯ เมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๒ ได้เห็นชอบให้บรรจุสาร POPs เพิ่มเติมภายใต้อนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ อีก ๙ ชนิด ประกอบด้วย สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ ๔ ชนิด คือ alpha-hexachlorocyclohexane, beta-hexachlorocyclohexane, chlordecone และ lindane; สารเคมีอุตสาหกรรม ๔ ชนิด คือ hexabromobiphenyl, commercial pentabromodiphenyl ether, commercial octabromodiphenyl ether และ perfluorooctane sulfonate; และสาร POPs ประเภทปลดปล่อยโดยไม่ตั้งใจ ๑ ชนิด คือ pentachlorobenzene

นอกจากนี้ ที่ประชุมรัฐภาคีสมาชิกที่ ๕ ของอนุสัญญาฯ เมื่อเดือนเมษายน ๒๕๕๔ ได้เห็นชอบให้บรรจุสาร endosulfan เพิ่มเติมภายใต้อนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ จนถึงปัจจุบันมีการกำหนดสาร POPs รวมทั้งสิ้น ๒๒ ชนิด ในภาคผนวก เอ บี และ ซี ของอนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ

๓. พันธกรณีของอนุสัญญาฯ

ประเทศไทยในฐานะภาคีสมาชิกของอนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ มีพันธกรณีสำคัญต้องดำเนินการ ดังนี้

๑. ใช้มาตรการทางกฎหมายและการบริหารในการห้ามผลิตและใช้สาร POPs ประเภทปลดปล่อยโดยตั้งใจ
๒. นำเข้า/ส่งออกสาร POPs ได้เฉพาะตามวัตถุประสงค์ที่อนุญาต

๓. ส่งเสริมการใช้สารทดแทน แนวทางด้านเทคนิคที่ดีที่สุด (Best Available Techniques: BAT) และแนวการปฏิบัติด้านสิ่งแวดล้อมที่ดีที่สุด (Best Environmental Practices: BEP) เพื่อลดการปลดปล่อยสาร POPs ประเภทปลดปล่อยโดยไม่ตั้งใจ โดยพิจารณาดำเนินการภายใต้ศักยภาพและขีดความสามารถของประเทศ

๔. สถานที่เก็บสาร POPs ต้องได้รับการดูแลไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพมนุษย์และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งต้องดูแลจัดการของเสียที่เกิดจากสาร POPs และพื้นที่ปนเปื้อนอย่างเหมาะสม

๕. จัดทำแผนจัดการระดับชาติเพื่อการปฏิบัติตามอนุสัญญาฯ และจัดส่งให้ที่ประชุมรัฐภาคี ภายใน ๒ ปี หลังจากอนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ มีผลบังคับใช้ในประเทศตน รวมทั้งพิจารณาทบทวนและปรับปรุงแผนจัดการฯ ให้ทันสมัยตามที่เหมาะสม

๖. ให้ผู้บริหารและผู้กำหนดนโยบายมีความเข้าใจเรื่องสาร POPs

๗. เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับสาร POPs แก่สาธารณชน รวมทั้งกำหนดแผนและแนวปฏิบัติในการประชาสัมพันธ์ให้สตรี เด็ก และผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาทราบเรื่องสารดังกล่าวและภัยอันตรายต่อสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม

๘. สนับสนุนให้มีทำการวิจัยเรื่องผลกระทบต่างๆจากสาร POPs ทั้งในระดับชาติและระหว่างประเทศ

๙. ตั้งศูนย์ประสานงานระดับชาติเพื่อทำหน้าที่ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและหน้าที่อื่นๆ

๔. การดำเนินงานที่ผ่านมา

กรมควบคุมมลพิษ ในฐานะศูนย์ประสานงานในการปฏิบัติตามพันธกรณีของอนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ (National Focal Point) ได้ประสานหน่วยงานในประเทศและระหว่างประเทศในการปฏิบัติตามพันธกรณีของอนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ประเทศไทยในฐานะภาคีสมาชิกของอนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ ได้จัดทำแผนจัดการระดับชาติเพื่อการปฏิบัติตามอนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ (National Implementation Plans: NIP) และดำเนินกิจกรรมและโครงการต่างๆ ตามแผนจัดการระดับชาติฯ ซึ่งได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานในการจัดการสาร POPs อาทิ การสร้างความตระหนักให้แก่ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง การจัดทำ/ปรับปรุงฐานข้อมูลทำเนียบสาร POPs การพัฒนาให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล ให้ความรู้ การศึกษาวิจัยเทคโนโลยีการจัดการสาร POPs ที่เหมาะสม ตลอดจนการกำจัดสาร POPs ขั้นสุดท้าย เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อมและเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการลดและขจัดมลพิษจากสารมลพิษที่ตกค้างยาวนานดังกล่าว

๕. ประเทศไทยจะได้อะไรจากการเข้าเป็นภาคีสมาชิกและปฏิบัติตามพันธกรณีของอนุสัญญาฯ

๑. ปกป้องสุขภาพอนามัยของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมของประเทศจากสารมลพิษที่ตกค้างยาวนาน

๒. มีการควบคุมการนำเข้าและการส่งออกสารมลพิษที่ตกค้างยาวนานอย่างเป็นระบบและเข้มงวด และก่อให้เกิดผลดีต่อการควบคุมสารเคมีอันตรายและการบริหารจัดการสารเคมีในประเทศ

๓. ปกป้องมิให้มีการลักลอบนำสารมลพิษที่ตกค้างยาวนานมาทิ้งในประเทศ

๔. ได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือทั้งทางด้านวิชาการ เทคโนโลยี และด้านการเงินเพื่อการอนุรักษ์ตามอนุสัญญาฯ

๕. แสดงบทบาทของประเทศในการดำเนินการตามพันธกรณีจากการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (UNCED) ในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศภายใต้แผนปฏิบัติการ ๒๑ (Agenda 21) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสารเคมีตามแผนปฏิบัติการบทที่ ๑๙ (Chapter 19)
๖. มีการจัดทำทำเนียบการปลดปล่อยสารมลพิษที่ตกค้างยาวนานเพื่อใช้ประกอบการกำหนดแนวทางหรือมาตรการในการลด ป้องกัน และแก้ไขปัญหาสารมลพิษที่ตกค้างยาวนาน
๗. มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เสริมสร้างสมรรถนะ และขีดความสามารถในการจัดการด้านสารเคมีตลอดวงจรของสารเคมี
๘. ส่งเสริมให้ภาคอุตสาหกรรมคำนึงถึงความปลอดภัยจากการใช้สารเคมีอันตรายและพยายามค้นคว้าวิจัยสารทดแทนที่มีความปลอดภัยมากกว่า เพื่อสร้างศักยภาพในการแข่งขันทางการค้าและการลงทุน

สามารถติดตามอ่านข้อมูลความคืบหน้าได้ที่ <http://www.pops.int>, <http://www.pcd.go.th> และ <http://pops.pcd.go.th> หรือติดต่อส่วนสารอันตราย สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ โทร ๐ ๒๒๙๘ ๒๔๕๗ โทรสาร ๐ ๒๒๙๘ ๒๔๒๕ Email: dbase.c@pcd.go.th